

Kommunutredningen – Stärkt kapacitet i kommunerna för att möta samhällsutvecklingen

Fi 2017:02

Ordförande: Niklas Karlsson

Huvudsekreterare: Sverker Lindblad

Sekreterare: Susanne Widding-Gidlund

Sekreterare: Ulf Tynelius

Sekreterare: Lisa Hörnström

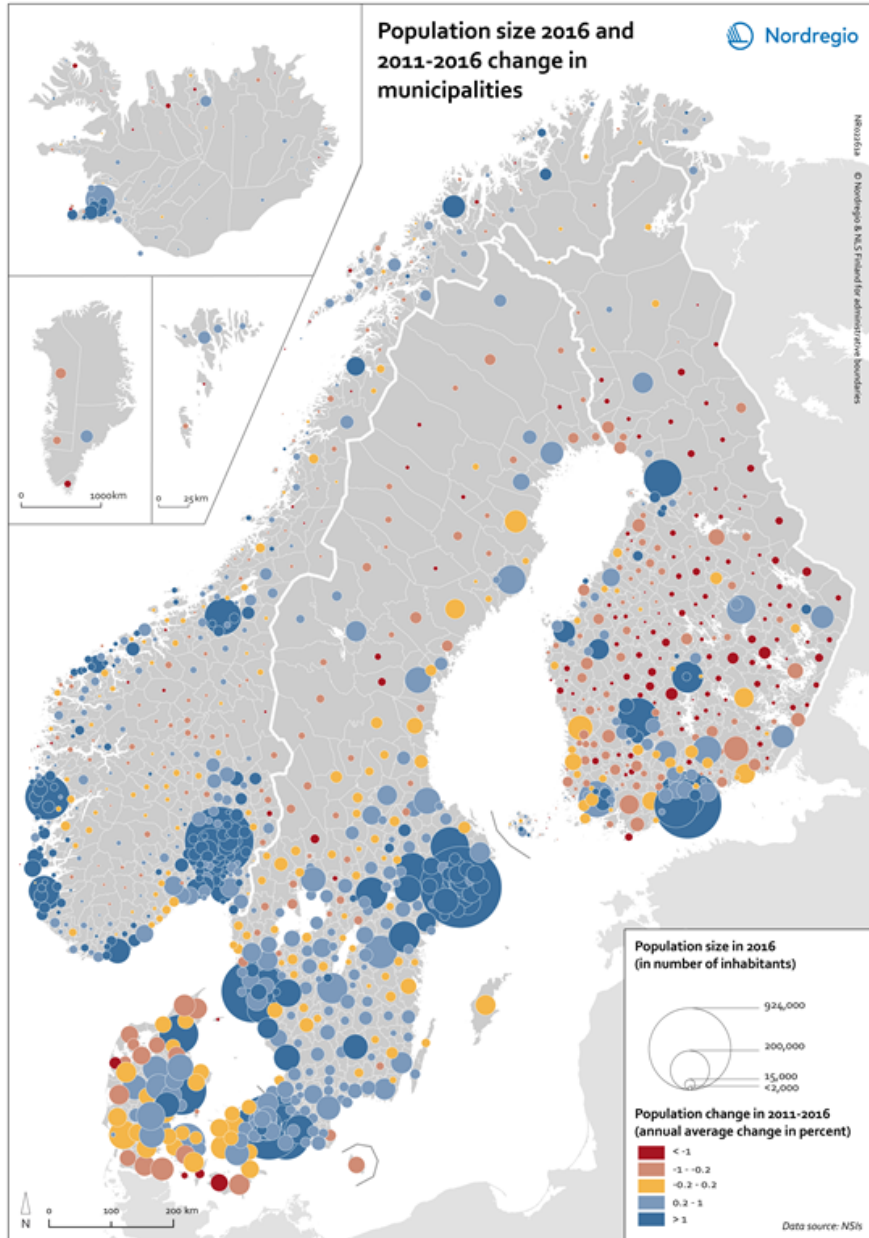

Utredningens tidplan:

- Start mars 2017
- Delbetänkande om avtalssamverkan den 17 oktober 2017
- Slutbetänkande den 28 februari 2020

Urbanisering och regionförstoring

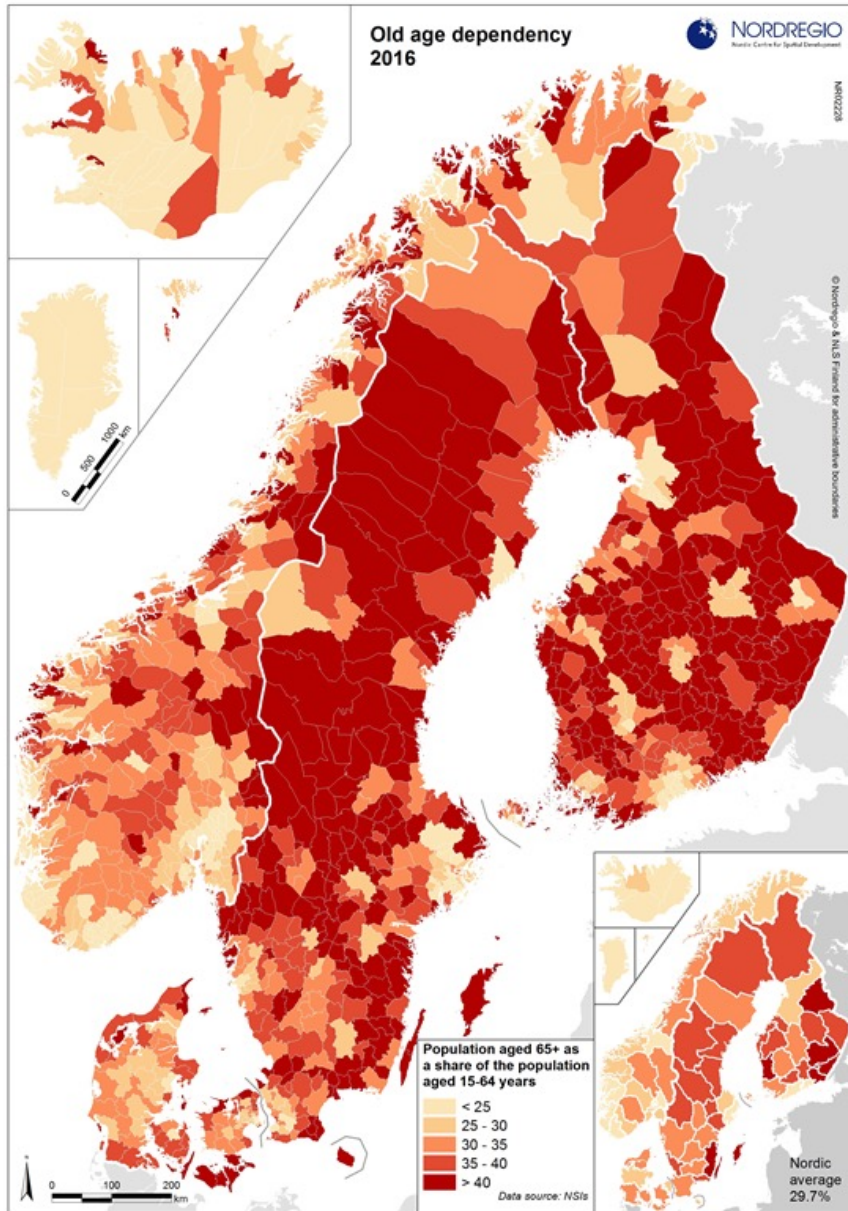

Befolkningsförändring i kommuner 2011-2016

Lokala arbetsmarknads-regioner 2030
(ytan proportionell mot folkmängden)

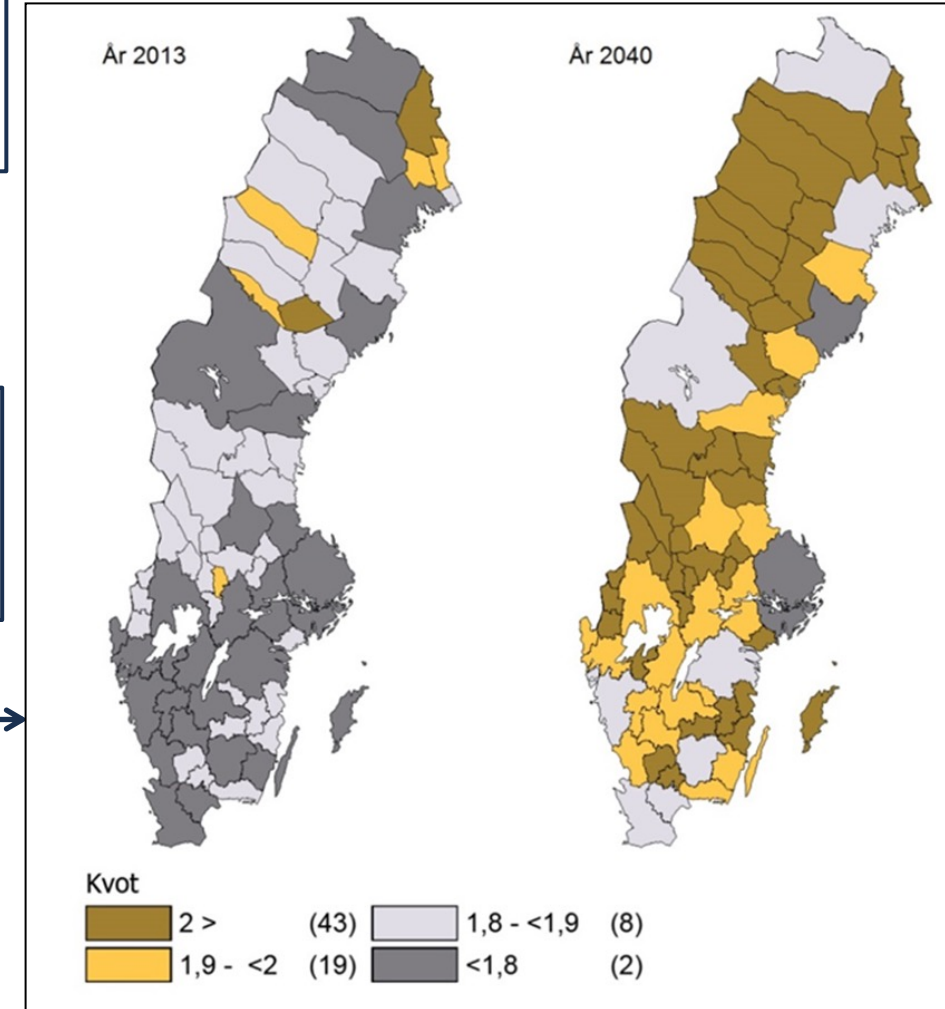

Demografiska förändringar

Andel befolkning 65+
i kommuner 2016

Ökande
försörjningskvoter
(total bef / bef 20-64år)

Källa: LU2015 Bilaga.7

Tilltagande polarisering mellan kommuner

Antal kommuner per kommunstorlek 1974, 2013 och 2040

Befolkning	1974, antal	2013, antal	2040, antal
–4 999	9	15	23
5 000–7 999	36	33	33
8 000–19 999	133	123	108
20 000–49 999	78	72	69
50 000–99 999	24	33	34
100 000	10	14	23
Summa	290	290	290

Källa: SOU 2015:101, Långtidsutredningen, bilaga 7

Stora och växande skillnader i förutsättningar

- Från 2 500 inv i Bjurholm och Sorsele till 950 000 inv i Stockholm
- Från över 19 000 km² i Kiruna till 9 km² i Sundbyberg
- Från 39 procents tätortsgrad i Berg till 100 procent i flera Stockholmskommuner
- Från 34 procent 65+ åringar i Borgholm och Pajala till 13 procent i Sundbyberg och Huddinge
- Från över 74 200 kr/inv i kommunala nettokostnader i Vilhelmina till 33 900 kr/inv i Solna
- Genomsnittlig köpeskilling för småhus, från 310 tkr i Ragunda och Åsele till över 10 Mkr i Danderyd och Lidingö

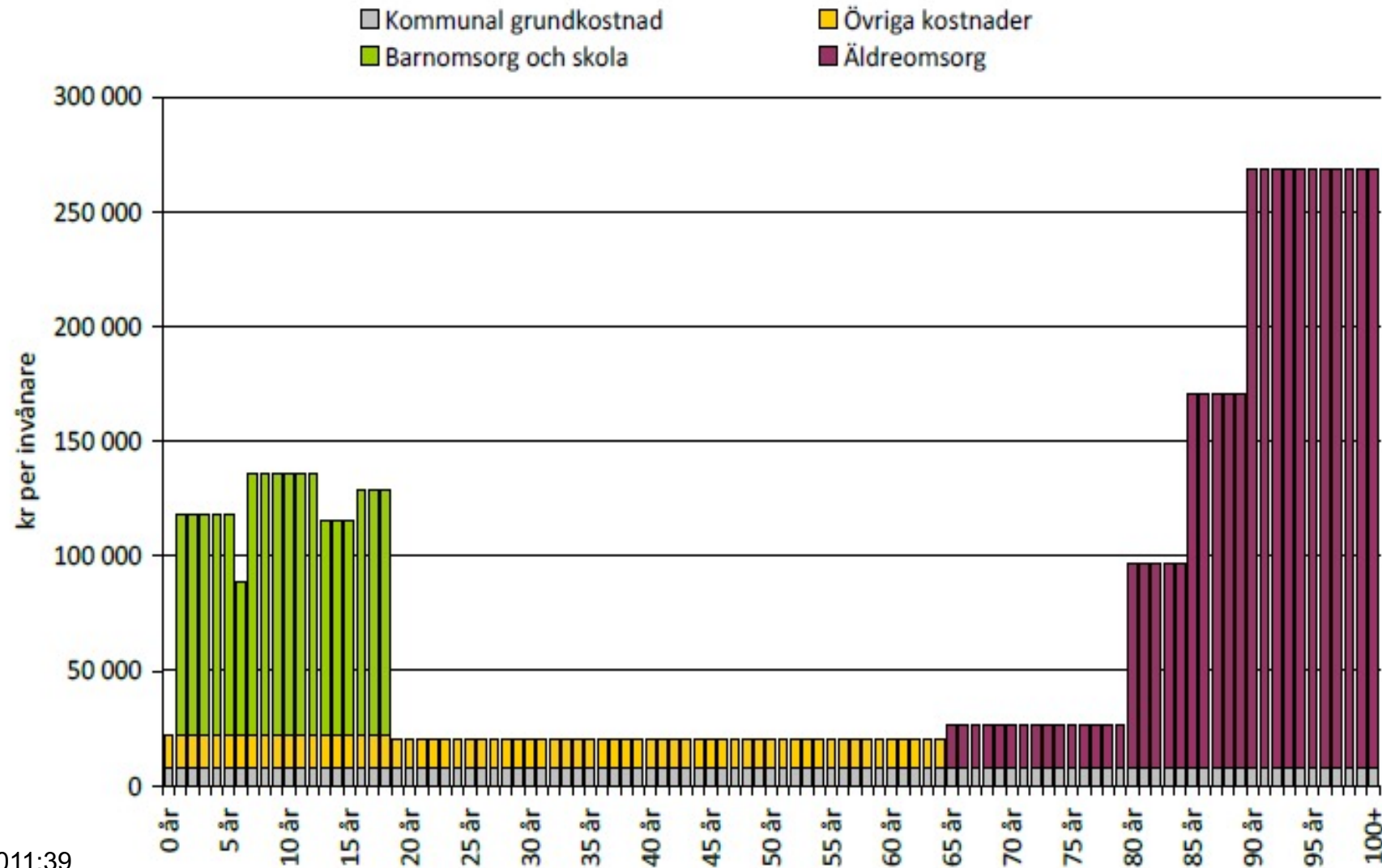
Två huvudutmaningar

- Minskande och åldrande befolkning ger bristande kapacitet i mindre kommuner
- Urbanisering och vidgade funktionella regioner innebär att kommunindelningen inte svarar mot ett funktionellt regionperspektiv

Specifika kommunala utmaningar som växer i styrka

- Svag ekonomi pga. demografi och ökade krav
- Personal och kompetensförsörjning
- Etablering och integration av nyanlända
- Kommunernas investeringsbehov
- Växande anspråk på service
- Klimatförändring

Demografi och kommunala kostnader

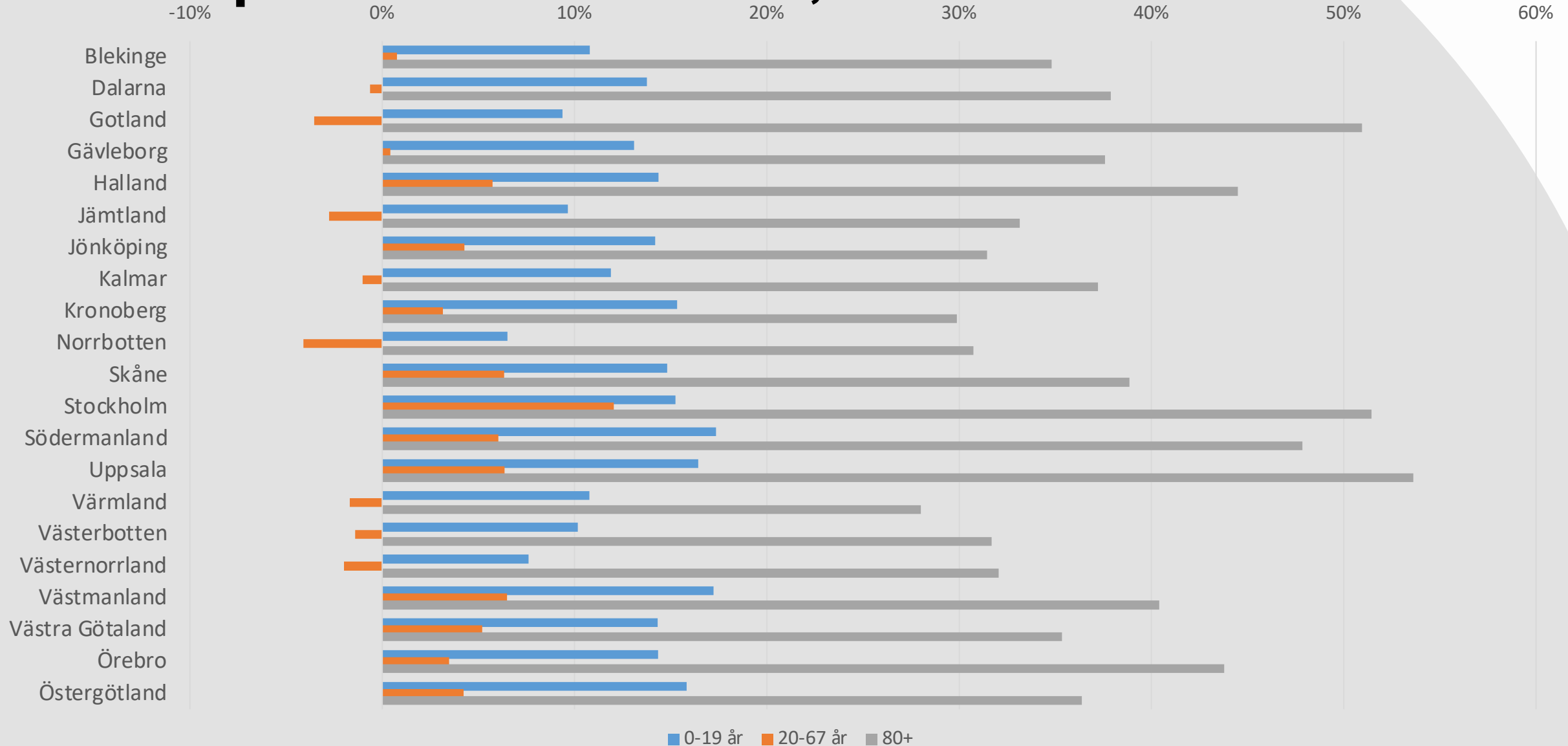
Källa: SOU 2011:39

Regeringskansliet

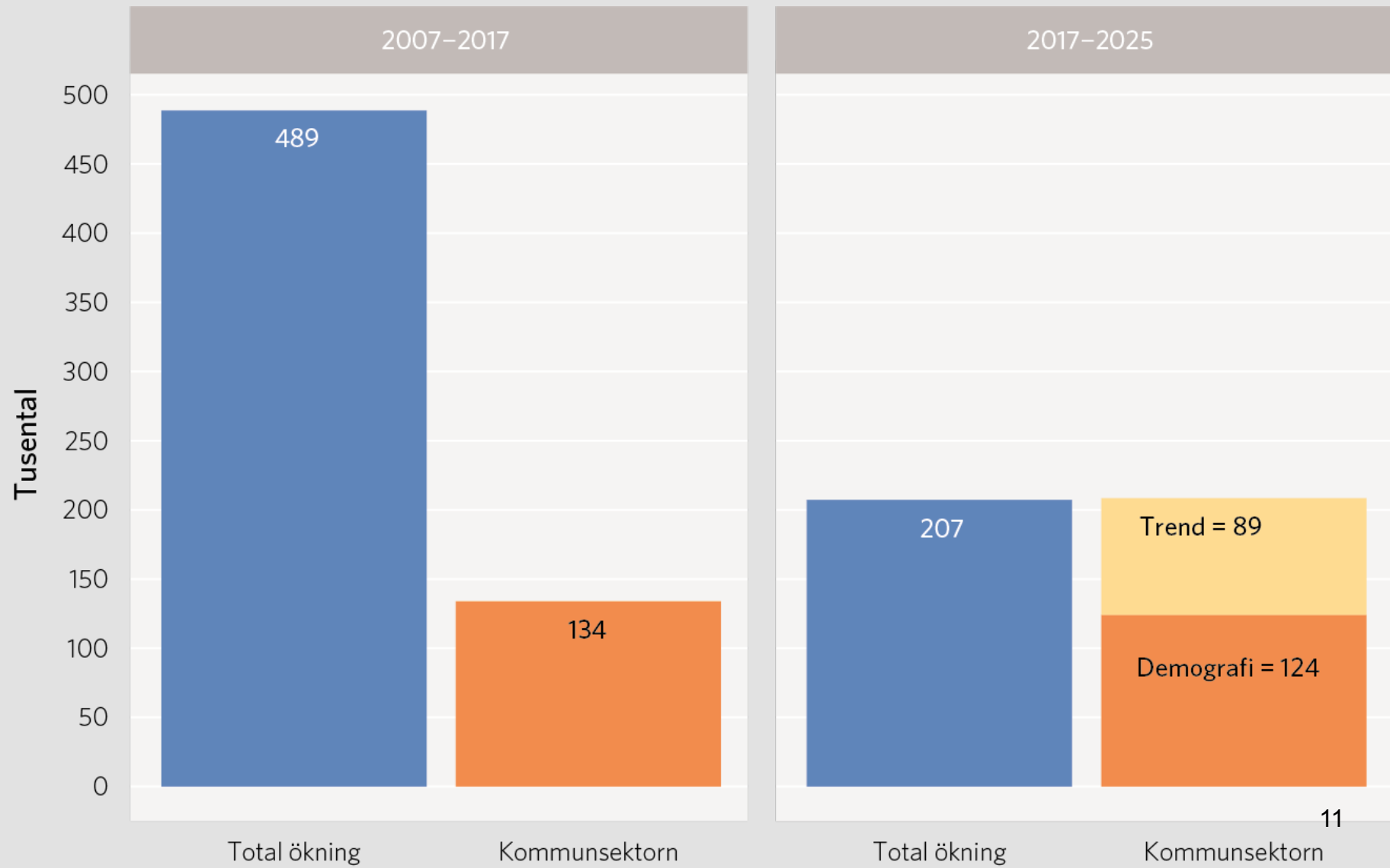
Kommunutredningen Fi 2017:02

Procentuell förändring av antalet personer under perioden 2017-2026, efter län.

Förändring av antal sysselsatta totalt samt i kommunsektorn, exklusive respektive inklusive trend

Tusental personer

Centrala begrepp och frågor att hantera

- Kommunalt självstyre och demokrati – generellt samt kopplat till förslag, politisk representation
- Kommunal kapacitet – mer resurser, höjd effektivitet, färre (eller fler) uppgifter, anpassning till funktionell region
- Bärkraft och utvecklingskraft – strategisk förmåga
- Kort resp lång sikt – dagens utmaningar, men också beredskap för eventuella strukturreformer

Kommittén ska analysera olika strukturella åtgärder:

- Kommunal samverkan
- Kommunsammanläggningar
- Generell förändring av uppgifter
- Asymmetrisk ansvarsfördelning
- Andra tänkbara åtgärder (t ex digitalisering)

Utökade möjligheter till
avtalssamverkan
(delbetänkande)

- En kombination av åtgärder kan vara en framkomlig väg
- Försöksverksamhet kan föreslås

Samverkan mellan kommuner

Delbetänkande 2017-10-17

En generell rätt till kommunal avtalssamverkan

Lagändring (KL) 2018-07-01

Kommunal avtalssamverkan

- En **generell rätt** för kommuner och landsting att med stöd av avtal **utföra uppgifter** åt varandra införs i kommunallagen.
- Undantag från **lokaliseringsprincipen** (för utförarkommunen).
- Sammanhängande rätt till **extern delegation** av beslutanderätt.
- Förtydligande av styrelsens **uppsiktsplikt**.
- Årlig **rapporteringsskyldighet** för styrelsen till fullmäktige.

Förhållandet till LOU måste bedömas i enskilda fall.

Tillit och tidsperspektiv viktigt i all samverkan

- En effektiv samverkan förutsätter att alla parter har något att vinna på den, kan vara svårt med små och stora kommuner
- Ju fler kommuner, desto större komplexitet i samverkan
- Det tar tid att bygga förtroende och tillit i en samverkanskonstellation, **men...**
- Med tiden kan också slitningar mellan de samverkande parterna uppstå, t.ex. genom ändrade politiska eller ekonomiska förhållanden i kommunerna

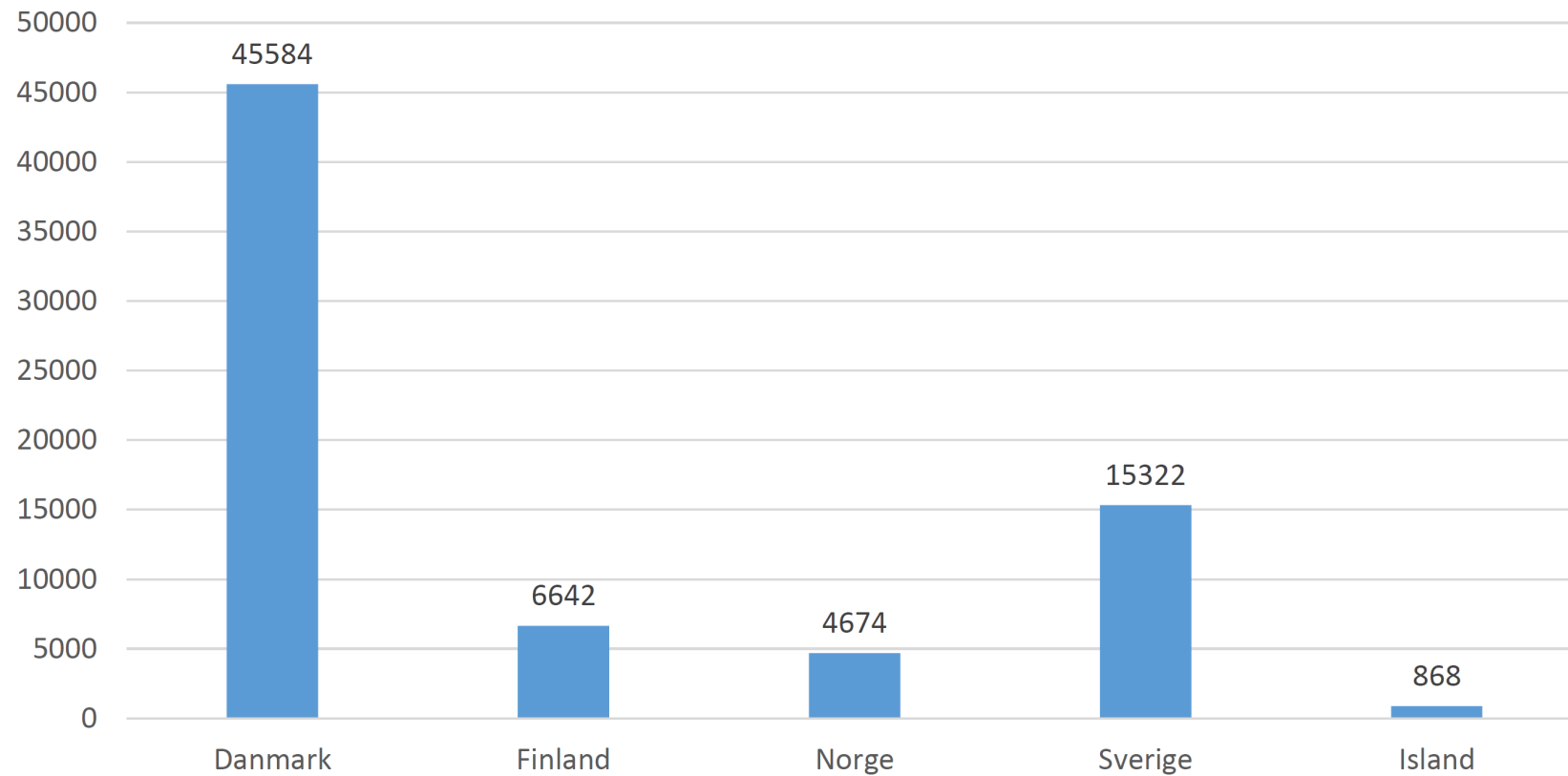
Frivilliga kommunsamman- läggningar

Är det dags för kommunsammanläggning?

- Vid 1974 års kommunreform ansågs 8 000 inv vara kritisk gräns för att bedriva effektiv verksamhet
- Kommunreformsutredningar i Danmark, Norge och Finland pekar på minst 20 000 inv som önskvärt för effektiv verksamhet
- År 2040 beräknas vi ha 56 kommuner < 8 000 inv (19 %) och 164 kommuner < 20 000 inv (56 %)

3c. Kommunernas medianstorlek (antal invånare) i Norden 2017

Finns det motiv för kommunsammanläggningar?

- Förmodligen inga stora ekonomiska vinster att hämta hem genom sammanläggningar, men gleshet, bosättningsmönster och funktionella kopplingar spelar roll
- Kapacitets- och kompetensmässiga argument finns dock sannolikt – robusthet
- Ökad investeringsförmåga
- Lokal identitet och maktrelationer regionalt spelar roll
- Ger större ”utvecklingskraft”!

Förändring av kommunernas uppgifter – generellt eller asymmetriskt

Verksamheter har olika territoriell logik – lokalt, regionalt, nationellt:

- Arbetsmarknadspolitiken
- Gymnasieskolan
- Räddningstjänsten
- Fysisk planering / bostadsplanering
- Kollektivtrafiken
- Sjukvården
- Etc...

Bör ansvaret ändras, generellt eller asymmetriskt?

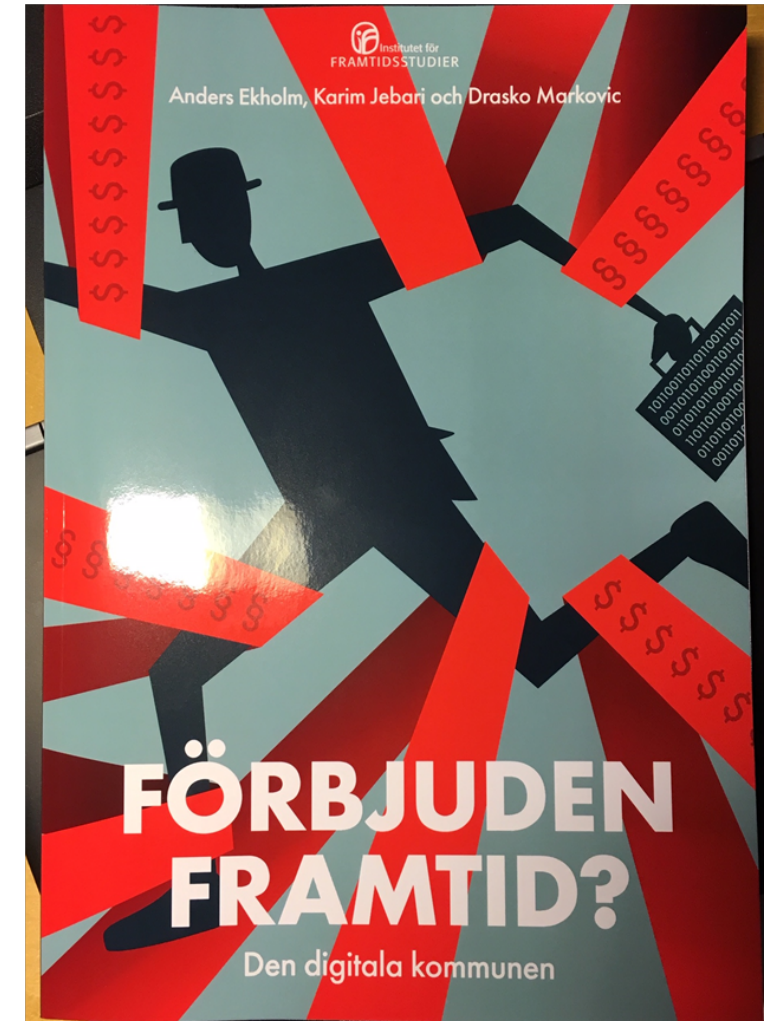
Andra tänkbara åtgärder, t.ex.

- Digitalisering
- Systematiskt lärande

Den digitaliserade kommunen

- Vad är en digitaliserad kommun (idag)?
- Hur skulle den kunna se ut i framtiden?
- Hur ser vägen dit ut?
- Vilka är fallgroparna?
- Vilka stödstrukturer skulle behövas för att hjälpa kommuner av olika karaktär (stora, små, etc) i ett digitaliseringsarbete?

Fördjupningsstudie från Institutet för
Framtidsstudier, december 2018.

Systematiskt lärande

- Lär av varandra och genom goda exempel
- Samverkan för lärande
- Kommunala intresseorganisationer
- SKL
- Tematiskt inriktade lab-miljöer?

Utredningens förslag

Några frågor under diskussion

- Statens ansvar – stöd till svaga kommuner
- Kompetensförsörjning – utbud, matchning, flexibilitet
- Ökad digitalisering – kompetensstöd, standardisering
- Ökad samverkan eller frivillig sammanläggning – processtöd och incitament
- Krav på samverkan region - kommun. Vilka frågor?
- Strategi för nödvändiga reformer på lång sikt
- Kommunförsök – i så fall om vad?

Det är vår framtid det gäller!

vaggeryd.se

pajala.se

skara.se

kiruna.se

tingsryd.se

malmo.se

sverker.lindblad@regeringskansliet.se

www.sou.gov.se/kommunutredningen

Regeringskansliet

Kommunutredningen Fi 2017:02